

Ірина Маслова

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

У статті розглянуто найактуальніші для міжнародних організацій проблеми, пов'язані із захистом прав людини в Україні. Зроблено висновок про основні категорії прав, які завжди перебувають у центрі уваги міжнародних організацій.

Ключові слова: *імідж, права людини, міжнародні організації.*

Iryna Maslova. Actualization the political and legal problems of Ukraine in international organizations. The paper considers the most topical problems for international organizations in the field of human rights protection in Ukraine. The conclusion is drawn about the main categories of rights that are always in the spotlight of international organizations.

Keywords: *image, human rights, international organizations.*

Проблема формування позитивного міжнародного іміджу має особливе значення для держав, що перебувають на стадії трансформаційних перетворень. Найбільш узагальненою формою прояву держави на світовій арені є її імідж, який виступає одним із засобів посилення її міжнародної конкурентоспроможності та авторитету.

В останні десятиріччя теоретичні та практичні проблеми формування міжнародного іміджу країн було висвітлено у роботах таких вітчизняних та зарубіжних учених, як С. Анхольт, К. Асплунд, С. Блек, Г. Гер, К. Келлер, Ф. Котлер, І. Мартін, А.А. Нагашима, А. Салліван, Е. Галумов, К. Грідін, В. Королько, Г. Почепцов та ін.

Подальше зростання міжнародного авторитету України залежатиме від її загального іміджу у міжнародних організаціях, громадських колах зарубіжних країн. Серед проблем, до яких особливо уважно придивляються міжнародні

організації та зарубіжні країни, є державна політика у питаннях забезпечення основних прав і свобод людини.

Проаналізувавши повідомлення таких авторитетних міжнародних організацій, як Європейський Союз, Парламентська асамблея Ради Європи, Венеціанська комісія та міжнародна Амністія, можна виділити такі категорії прав, що найбільше турбують міжнародну спільноту:

- виборчі права;
- свобода слова;
- соціальний захист;
- мовно-культурні права;
- захист меншин від дискримінації та проявів ксенофобії

У галузі виборчих прав значна увага приділяється виконанню Закону «Про вибори народних депутатів України», аналізу його положень, підвищенню правової культури виборців через освітні телепрограми (Європейський Союз), питанню верховенства права та захисту виборчих прав, організації виборчого процесу. Актуальність виборчої проблематики підтверджується, зокрема, великою кількістю спостерігачів під час парламентських виборів 2012 р.: від міжнародних організацій та іноземних держав було зареєстровано 3 278 спостерігачів, звіти яких набули широкого міжнародного резонансу.

Деякі з них згодом лунали від високих посадових осіб зарубіжних країн та міжнародних організацій на офіційних заходах або згадувалися ними в пресі (прикладом такого резонансу може бути спільна стаття Хілларі Клінтон та Кетрін Ештон у газеті Нью-Йорк Таймз, в якій згадувався другий проміжний звіт Місії зі спостереження за Парламентськими виборами 2012 р. в Україні Бюро з демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ) [1].

Найбільшу кількість міжнародних спостерігачів було направлено до України міжнародною організацією ОБСЄ – 635 осіб та CANADEM – 475 осіб. До складу Місії зі спостереження за виборами Бюро з демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ входило 20 експертів та 90 довгострокових спостерігачів, які працювали в Києві та 26 точках на всій території країни. У день голосування Місія зі спосте-

реження за виборами Бюро з демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ об'єднала зусилля з делегаціями Парламентської асамблеї ОБСЄ, Парламентської асамблеї Ради Європи, Європейського парламенту та Парламентської асамблеї НАТО, задіявши у день голосування, таким чином, 802 спостерігачі із 42 країн, включаючи 635 довгострокових та короткострокових спостерігачів, запрошених Місією зі спостереження за виборами ОБСЄ.

Найбільше спостерігачів з зарубіжних країн представляли Польщу та Росію – відповідно, 212 і 60 осіб. Зважаючи на те, що в Україні 28 жовтня працювало 33 769 виборчих дільниць, у середньому на кожну дільницю припадало по чотири спостерігачі [2; 3].

Серед заяв, що лунали, вирізняються вісім: Спільна заява про висновки стосовно ходу виборів в Україні Бюро з демократичних інституцій та прав людини ОБСЄ, Парламентської асамблеї ОБСЄ, Парламентської асамблеї Ради Європи, Європейського парламенту та Парламентської асамблеї НАТО; заява Місії міжнародної неурядової організації CANADEM; заяву Європейської мережі організацій зі спостереження за виборами ENEMO; заява спостерігачів Виконавчого комітету Співдружності Незалежних Держав; заява представників міжнародної організації зі спостереження за виборами CIS-ЕМО; заява Групи європейських спостерігачів «Міжнародна місія громадянського суспільства зі спостереження за виборами в Україні», організована неурядовими організаціями з Польщі, Німеччини та Литви під патронатом Александра Квасневського та Маркуса Меркеля; заява спостерігачів Світового конгресу українців та заява Організації Центральноєвропейської групи політичного моніторингу.

Більшість місій міжнародних спостерігачів вітають наявність кількох впливових груп від громадянського суспільства – ОПОРА та Комітет виборців України, що виступали як внутрішні спостерігачі протягом виборів.

Результати моніторингу Місії зі спостереження за виборами Місії спостереження за виборами ОБСЄ викладено в трьох проміжних звітах, заяві щодо попередніх результатів та висновків і Остаточного звіту. У Остаточному зві-

ті схвалюється необмежений доступ ЗМІ до всіх публічних виборчих заходів, відкритість засідань ЦВК для прес-конференцій, кандидатів, ЗМІ та спостерігачів [4].

Більшість представників місій спостереження за парламентарськими виборами у своїх звітах приділяють увагу зміні виборчої системи, встановленню відеокамер на дільницях, питанню висвітлення інформації в медіа, проведенню передвиборчих кампаній, встановленню підсумків голосування, процесу реєстрації кандидатів, важливості додаткового навчання членів ДВК. Серед основних питань, яким, на думку спостерігачів Місії зі спостереження за виборами ОБСЄ, слід звернути увагу – збалансоване висвітлення у ЗМІ, встановлення підсумків голосування; більш ефективні санкції за серйозні порушення закону; навчання членів виборчих комісій; збільшення кількості жінок серед кандидатів у народні депутати та народних депутатів; вдосконалення поділу виборчих округів із компактним проживанням нацменшин задля збільшення шансів кандидатів від меншин бути обраними; випадки антисемітських та ксенофобських заяв, спрямованих проти меншин; можливості для запровадження спеціальних механізмів, що сприятимуть забезпеченню вищого рівня участі та представлення національних меншин у громадському та політичному житті; надання міжнародним спостерігачам права отримувати копії протоколів з результатами голосування; розподіл юрисдикції між виборчими комісіями та судами; гармонізація законодавчої бази; різні тлумачення закону.

На думку спостерігачів, слід упорядкувати виборче право за допомогою прийняття єдиного акта – виборчого кодексу, який увібрав би положення кількох чинних актів – Закону про вибори народних депутатів, Конституції, Закону про Центральну виборчу комісію, Закону про Державний реєстр виборців, Адміністративно-процесуального та Кримінального кодексу, інструкцій та постанов ЦВК.

Свобода слова. В рекомендаціях міжнародних організацій основна увага приділялася якнайбільшому впровадженню європейських стандартів в українському медійному середовищі, висвітленню європейської практики в питанні захисту свободи слова, співробітництву з Ук-

раїною в цій галузі, захисту свободи слова та інформації в мережі Інтернет та онлайн ЗМІ, питанню свободи мирних зібрань тощо.

Соціальний захист. У рекомендаціях міжнародних організацій звертається увага на необхідність реформ у системах охорони здоров'я та соціального забезпечення; обговорення поправок до законів про соціальний захист і реабілітацію інвалідів; на закон про пенсійну реформу; дотримання Україною міжнародних зобов'язань у сфері соціального захисту та соціального забезпечення; права людей похилого віку щодо соціального захисту; сприяння зайнятості населення, збереження і створення робочих місць; запобігання масовому безробіттю; право на безоплатну медичну допомогу; на проблему подолання бідності; приведення національного законодавства у відповідність з європейськими стандартами, а також на підвищення рівня фінансування соціальних програм, на вимоги до роботодавців щодо захисту працівників від шкідливого впливу хімічних речовин, на право на безпечні та здорові умови праці, на питання промислової безпеки та охорони праці.

Міжнародні організації підкреслюють важливість приєднання України до Європейської соціальної хартії у повному обсязі, включаючи її положення щодо встановлення щорічної оплачуваної відпустки тривалістю не менше чотирьох тижнів, визнання права працівників на таку винагороду, яка забезпечує їм та їхнім сім'ям достатній життєвий рівень, *ст. 12* – щодо права на соціальне забезпечення, *ст.13* – права на соціальну та медичну допомогу, *ст.19* – права трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу, *ст.25* – права працівників на захист їхніх прав у разі банкрутства їхнього роботодавця, *п. 3 ст.31* – щодо встановлення на житло цін, доступних для малозабезпечених осіб [5].

У сфері охорони здоров'я вказується на необхідність доступності системи охорони здоров'я для кожного, підкреслюється важливість проведення кампаній з підвищення обізнаності в сфері охорони здоров'я, що має стати пріоритетом у сфері громадського здоров'я, а також превентивних заходів, спрямованих на боротьбу з тютюнопалінням, вжи-

ванням алкоголю та наркотиків, сприяння розвитку особистої відповідальності (здорове харчування, навколишнє середовище), цільового медичного обстеження населення, зменшення забруднення навколишнього середовища.

Також необхідно активно сприяти гендерній рівності; заборонити дискримінаційну практику під час прийому на роботу, підвищити рівень обізнаності суспільства з гендерної тематики, запровадити законодавство, яке заборонятиме насильство по відношенню до дітей, вжити заходів для боротьби з таким поширеним явищем, як «діти вулиці»; запровадити систему опіки над ними з боку місцевої спільноти шляхом створення реабілітаційних центрів; забезпечити збільшення пенсій.

Стосовно захисту меншин від дискримінації та проявів ксенофобії, мовно-культурних прав значна увага приділяється Законом «Про національні меншини», «Про засади державної мовної політики», недостатньому законодавчому врегулюванню питань, що стосуються виконання положень Рамкової конвенції про захист національних меншин, включаючи сферу електронних ЗМІ, реалізації мовної політики, забезпечення прав та усунення фактів дискримінації ромів, облаштування осіб, депортованих за національною ознакою, зокрема, кримських татар, проблемі дискримінації та ксенофобії в Україні щодо вразливих груп – ромів, кримських татар, іммігрантів з Африки, Азії, Кавказу. Особливо підкреслюються соціальні, мовно-освітні та інформаційно-культурні потреби ромів, необхідність підвищення їхнього освітнього рівня, який залишається найнижчим серед інших етнічних спільнот України. Значна увага міжнародних організацій приділяється аналізу програм політичних партій, які мають представників у парламенті, зокрема ВО «Свобода», щодо захисту меншин від дискримінації та проявів ксенофобії, захисту національних меншин від проявів ксенофобії правоохоронними органами, вдосконаленню законодавства у сфері захисту осіб, які належать до національних меншин для врахування рекомендацій Європейської комісії проти расизму та нетерпимості, резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи щодо обов'язкового врахування ком-

пактності проживання національних меншин при утворенні одномандатних виборчих округів, посиленню кримінального законодавства щодо злочинів, скоєних на підставах расової ненависті, новому антидискримінаційному законодавстві у всіх галузях, включаючи зайнятість, освіту, забезпеченість житлом і охорону здоров'я, а також новому законодавстві про мову, яке б враховувало лінгвістичне різноманіття країни.

Важливе значення має приведення національного законодавства в галузі захисту прав національних меншин у відповідність зі стандартами Ради Європи, яке б мало «чіткі гарантії та засоби для посилення положень, які випливають з міжнародного законодавства у сфері прав людини та прав меншин». Верховний комісар у справах національних меншин відзначає, що теперішній проект Закону про мови передбачає проведення реформи у сфері мови окремо від законодавства, яке регулює питання меншин. Відповідно до попередніх рекомендацій Верховного комісара у справах національних меншин, для того, щоб ця реформа була ефективною, вона повинна проводитись у тісній взаємодії з паралельною реформою чинного законодавства з питань меншин. Ще одне питання, яке в цьому контексті слід упорядкувати, стосується відсутності повної точної чи оновленої статистики стосовно мовних уподобань громадян України (або «використання» ними різних мов), що унеможливорює визначення мов, які вважаються «регіональними мовами». Єдине джерело, яке може використовуватися як показник особистих мовних переваг, це Перепис населення 2001 року. Європейська комісія проти расизму та нетерпимості рекомендує вжити рішучих заходів задля розв'язання проблем ромів у сфері освіти, працевлаштування, доступу до відповідного житла та медичного обслуговування.

Україна, ратифікувавши Європейську хартію регіональних мов або мов меншин, взяла на себе зобов'язання щодо запровадження охоронних заходів для збереження і розвитку 13 мов національних меншин (білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської, кримськотатарської, молдовської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської). Після ратифікації Ук-

раїною Хартії регіональних мов або мов меншин чільне місце посідає моніторинг дотримання узятих Україною зобов'язань у частині реалізації прав на вільне використання, навчання та вивчення рідної мови та здобуття вищої освіти. Комітет міністрів РЄ значну увагу приділяє необхідності структурованої освітньої політики з питань регіональних мов або мов меншин, забезпеченню їх права на здобуття освіти рідною мовою, сприянню трансляції радіо- та телепередач, поширенню продукції ЗМІ та фільмів регіональними мовами або мовами меншин, підтримці функціонування культурних центрів для носіїв цих мов.

Європейська комісія проти расизму і нетерпимості також рекомендувала українським органам ввести посаду спеціального представника Уповноваженого з прав людини, який займався б питаннями, що стосуються національних меншин і расової дискримінації.

Висновки.

1. Достовірна інформація про стан справ в Україні суттєво сприяє зовнішньополітичному авторитету України на міжнародній арені. Позиція міжнародних спостерігачів відзначається незаангажованістю, а висновки – аргументованістю. Присутність на Парламентських виборах 2012 р. 3 278 спостерігачів від міжнародних організацій та зарубіжних країн, їх заяви та звіти суттєвою мірою сприяли інформуванню міжнародної громадськості щодо політичної системи України, стану України з погляду політичного режиму, спричинивши широкий міжнародний резонанс.

2. Звіти міжнародних спостерігачів на парламентських виборах 2012 р. в Україні містять ряд положень, що схвалюються міжнародною спільнотою, та положення, які дозволяють більш глибоко зосередитися на основних проблемах суспільного розвитку, до яких належить виборче законодавство.

3. Участь міжнародних спостерігачів на виборах висвітлила низку проблем, вкрай актуальних для міжнародної громадськості: розподіл юрисдикції між виборчими комісіями та судами, вдосконалення поділу виборчих округів із компактним проживанням нацменшин для збільшення шансів кандидатів від меншин бути обра-

ними, надання міжнародним спостерігачам права отримувати копії протоколів з результатами голосування, збалансоване висвітлення в ЗМІ, встановлення підсумків голосування, навчання членів виборчих комісій, збільшення кількості жінок серед кандидатів у народні депутати та народних депутатів.

4. Такі міжнародні організації, як Європейський Союз, Парламентська асамблея Ради Європи, Венеціанська комісія, Організація з безпеки та співробітництва в Європі, Програма розвитку ООН та Європейська комісія проти расизму та нетерпимості в цілому позитивно ставляться до вирішення Україною основних проблем свого розвитку. Разом з тим моніторинги звертають увагу на такі актуальні питання: необхідність реформ у системах охорони здоров'я та соціального забезпечення, закон про пенсійну реформу, подолання такого явища, як «діти вулиць», збереження і створення робочих місць, активне сприяння гендерній рівності, приєднання України до Європейської соціальної хартії у повному обсязі, гармонізація законодавчої бази.

1. Hillary R. Clinton and Catherine Ashton. Ukraine's Troubling Trends [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nytimes.com/2012/10/25/opinion/hillary-clinton-catherine-ashton-ukraines-election.html?_r=1

2. Дорош С. Чи допоможуть спостерігачі провести вибори чесно? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2012/10/121022_observers_election_ukraine_sd.shtml.

3. Офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp041?PT001F01=900>.

4. Остаточний звіт Місії зі спостереження за виборами Бюро з демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/uk/odihr/elections/98746>.

5. Європейська соціальна хартія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_062/print1361925679886634.